

Slik je ego in

Er komen steeds meer co-ouders die samen de kinderen willen blijven verzorgen en opvoeden. Maar hoe doe je dat in hemelsnaam goed? Hoe kun je problemen op zo'n manier oplossen dat het belang van de kinderen voorop blijft staan? In Het Grote co-Ouder (doe)Boek krijgen ouders tips en adviezen om het co-ouderschap te laten slagen. Ook zijn er interviews met onder andere ervaringsdeskundigen, een kindertherapeut, een kindercoach en een kinderrechtser.

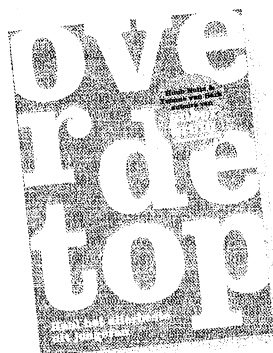
Het Grote co-Ouder (doe)Boek is vrolijk en hip vormgegeven en met humor en zelfspot geschreven. De strekking van het verhaal? Overleg. Slik je ego in. En doe wat het beste is voor je kinderen, want die hebben nergens om gevraagd. Als je de tien geboden van het co-ouderschap volgt, komt alles goed. Met stip op 1: Gij zult nooit kwaadspreken over uw ex. Nooit. Daar kunnen kinderen niet tegen.

ISBN 9789021549061, 176 pagina's, € 24,95

Rectificatie In het vorige nummer van PIP is bij het artikel 'De seksuele weerbaarheid van het jonge kind' helaas de naam van de illustrator weggevalven: **Laura Neuhaus**.

Ook zijn twee titels uit de literatuurlijst weggevalven: Zwiep, C.S. (2010). *Wat is wijsheid? Seksuele opvoeding van jonge kinderen*. SWP, Amsterdam.

Zwiep, C.S. (2008). *De seksuele opvoeding. Ervaringen van moeders en leidsters*. Onderzoekrapport. Kind&Zo, Amsterdam

Haal het uit jongeren

In het boek *Over de top* laten jongeren-specialisten Yvonne van Sark en Huub Nelis zien dat het van groot belang is dat jongeren meer oog krijgen voor wat hun hart sneller doet kloppen, hun passie en hun talent. We hebben in Nederland heel veel oog voor jongeren die minder goed mee kunnen komen, maar daardoor dreigt een andere groep – de uitblinkers, de hoogvliegers – in het verdomhoekje te komen. Want waarom zou je investeren in jongeren met wie het toch al goed gaat? Sark en Nelis laten zien dat er nog een hoop winst te behalen is: als we jongeren stimuleren tot uitzonderlijke prestaties kunnen we daar op alle fronten – individueel, maatschappelijk, economisch – veel voordeel bij hebben. Uitblinken blijkt voor veel meer mensen weggelegd dan we altijd dachten. Met meer focus en ondersteuning van ouders en docenten kunnen alle jongeren nog beter worden in datgene waar ze goed in zijn.

In *Over de top* vertellen talentvolle jongeren hoe zij het zo ver schootten. Die lessen uit de praktijk combineren de auteurs met inzichten van wetenschappers, coaches en onderwijsexperts. Het boek bevat interviews met vele deskundigen: van minister tot hockeycoach, van wetenschappers uit de neurobiologie, psychologie en economie tot topmanagers.

ISBN: 9789021550602, 224 pagina's, € 24,95

Kortsluiting?

Jongeren aan het woord over de aansluiting met leraren

'Je zegt ergens iets van en je krijgt gelijk de hele klas over je heen' is een ervaring die door veel leraren herkend zal worden. Er ontstaat kortsluiting. Leerlingen zeggen dat jouw optreden nergens op slaat en er ontstaat verwijdering. Dat is wat je hoort en ook ziet in hun houding. Maar hoe denken ze nu werkelijk zelf over correcties van de kant van de leerkracht? Zouden ze echt zo'n andere grens hanteren voor wat wel en niet normaal of toelaatbaar is?

door Anneke Meester-Van Laar

Jongeren hebben wel degelijk behoefte aan een geïnteresseerde of belangstellende leraar

Onderzoek

ANNIEKE MEESTER VAN LAAR

D

e vraagstelling van het onderzoek waarvan hier verslag wordt gedaan is: welke morele opvattingen hebben jongeren binnen het domein van relaties en welke factoren zijn van invloed op de uiting van deze opvattingen? In deze bijdrage zoomen we in op de relatie van jongeren ten opzichte van leraren: wat is volgens jongeren van belang om kortsluiting te voorkomen met leraren?

Slaat nergens op

Uit een grootschalig jeugdonderzoek van het lectoraat Morele Vorming (Meester-Van Laar et al., 2010) bestaande uit participerende observatie, dagboekonderzoek en de afname van diepte-interviews bij circa 130 leerlingen uit de derde en vierde klas van het VO, blijkt dat jongeren vaak negatief zijn over situaties waarin zichzelf of klasgenoten door een leraar worden aangesproken op hun gedrag. Meermalen vertellen ze dat ze worden aangesproken op gedrag waar volgens hen niets mis mee is en dat ze het niet eens zijn met (de zwaarte van) het oordeel. Maar, dit blijkt slechts het halve verhaal. Als jongeren het gedrag van de leraar negatief waarderen, is dat niet alleen omdat ze het niet eens zijn met zijn oordeel. Er zijn daarnaast ook andere factoren die maken dat ze steigeren. Facto-

ren die eigenlijk meer te maken hebben met de houding van de leraar, dan met het gedrag dat ter discussie staat. Zo blijken de (ingeschatte) motivatie van de leraar en zijn manier van communiceren mede bepalend te zijn voor de mate waarin jongeren het optreden van de leraar waarderen. De jongeren vinden de houding van een leraar afkeurenswaardig als ze het idee hebben dat hij er plezier in heeft om te straffen, of als hij niet duidelijk communiceert welk gedrag hij ongewenst vindt. Daarnaast is ook het inzicht van de leraar in het voorval van belang. Zo wijzen enkele jongeren op situaties waarin iemand ten onrechte wordt aangesproken, omdat de leraar onvoldoende inzicht heeft in wat er precies is gebeurd. Ook op het oog eenduidige situaties – waarin bijvoorbeeld een deel van de klas zich schuldig maakt aan bepaald gedrag – kunnen aanleiding zijn voor kritiek op de leraar. Bijvoorbeeld als niet alle betrokkenen worden aangesproken, maar één

INTERVIEWFRAGMENT

- > Er waren er vier die met potloden gooiden en alleen wij tweeën moesten eruit.
- > En vond je het terecht dat je eruit moest?
- > Ja, op zich wel.
- > Maar je schudt nee en je zegt ja.
- > Ja, nou ja, die anderen hoefden er niet uit. Ze pakken ons tweeën er weer uit en dat is meestal zo. Ze pakken meestal één vast persoon.

persoon moet boeten voor de groep. Het optreden van de leraar krijgt dan het stempel 'oneerlijk': niet zozeer de zwaarte van de straf, maar het willekeurig aanwijzen van een schuldige is onrechtvaardig in hun ogen. Situaties waarin de leraar zijn ongelijk niet toegeeft, worden eveneens getypeerd als oneerlijk. Bijvoorbeeld in een situatie waarin hij de klas ergens van beschuldigt, maar er achteraf zelf verantwoordelijk voor blijkt te zijn. Naast factoren die te maken hebben met motivatie, communicatie, inzicht en eerlijkheid, speelt nog een andere factor een rol. Een aantal jongeren geeft aan dat ze het optreden van de leraar ook onterecht vindt als het eigen gedrag van de leraar niet strookt met wat hij zegt. Er is geen sprake van 'practice what you preach', waardoor de leraar volgens hen het recht heeft verspeeld om hen aan te spreken.

Niet eens, wel één zijn

De voorgaande opsomming van redenen waarom jongeren het aansprekgedrag van de leraar negatief waarderen, kan de vraag opwerpen of leerlingen niet gewoon behoefte hebben aan een leraar die hen met rust laat en zijn mond niet meer opendoet. Dit blijkt niet het geval te zijn. De mate waarin jongeren het aansprekgedrag van de leraar waarderen, blijkt grotendeels bepaald te worden door de kwaliteit van de relatie met de leraar. Bij een leraar die ze graag mogen, gaan ze ervan uit dat deze hen niet met plezier

DAGBOEKFRAGMENT

... En dan nog, onder Frans moest ... weer hele lullige opmerkingen tegen sommige leerlingen maken. Sommige dingen gaan dan echt te ver. Je gewoon voor schut zetten voor de hele klas. En een beetje mensen zitten voortrekken. En dan zit ze te zeuren als je te veel praat. Nou ze moet zelf haar bek gewoon houden...

straft maar hen aanspreekt vanuit betrokkenheid. Hierdoor vinden ze dat niet of minder erg. Daarnaast spreken ze schande van een leraar die gedreven lijkt door angst, die niet straft omdat de moed hem ontbreekt om op te treden. Ze vinden het belangrijk dat de leraar niet bang is om consequent te zijn en dat hij optreedt bij ernstig of verstorend gedrag, bijvoorbeeld wanneer klasgenoten voor onrust zorgen waardoor de rest niet meer geconcentreerd kan werken. Al met al kunnen we stellen dat het voor jongeren – om het optreden van de leraar te aanvaarden – niet alleen van belang is dat ze het met hem eens zijn over wat toelaatbaar gedrag is en wat niet. Cruciaal lijkt de vraag of er een zekere mate van eenheid ervaren wordt: > eenheid tussen leraar en klas (de ervaring dat de leraar geen plezier heeft in straffen; geen situatie van één tegen allen); > eenheid binnen de klas (geen discriminatie, niet voortrekken);

> eenheid in woord en daad van de leraar (voorleven wat je voorstaat).

Gewaardeerde interesse van de leraar

Ook als jongeren geen ongewenst gedrag vertonen, komt het voor dat ze worden aangesproken door leraren. Uit notities in de dagboeken en in de gesprekken met jongeren blijkt dat ze dit soms kunnen ervaren als ongewenste bemoeienis, of juist als gewenste betrokkenheid. Waar leraren niet of weinig mee te maken hebben volgens de jongeren zijn privé zaken. Voor de één behelst dit alles wat niet school- of vakgerelateerd is, voor de ander bijvoorbeeld de gelovigheid van vrienden en voor een derde alleen een specifiek familiegeheim. De jongeren blijken de interesse van de leraar (ook) als ongewenste bemoeienis te ervaren wanneer de timing van de vraagsteller in hun ogen niet natuurlijk is (zie citaat); wanneer de interesse voortkomt uit wantrouwen, of; wanneer de toon onvriendelijk is.

Jongeren hebben soms behoefte aan iemand die alleen luistert en geen advies of oordeel geeft

Meer mens

Naast beschreven terughoudendheid van jongeren naar leraren over zaken waar hij 'niks mee te maken' heeft, blijken jongeren wel degelijk behoefte te hebben aan een geïnteresseerde of belangstellende leraar. Hoewel deze behoefte niet voor alle jongeren gelijk is, komt meermalen naar voren dat ze het waarderen als de leraar naast aandacht voor het vak ook persoonlijke aandacht heeft voor de leerlingen. Wanneer jongeren het idee hebben dat de interesse van de leraar voortkomt uit oprechte belangstelling waarderen ze zijn betrokkenheid en aanmoediging en ervaren ze dit ook als steun. Betrokkenheid van leraren wordt voor jongeren ook gekarakteriseerd door hun openheid: een leraar die open is

INTERVIEWFRAGMENT

Ik heb een keer een jaar een leraar gehad en toen kwam hij een halfjaar later naar me toe van: 'Ja, doe jij nog wel eens iets voor je moeder, ja, en dan even wat klusjes doen of zo'. Dat zegt-ie terwijl ik hem een halfjaar niet heb gesproken. Dat vind ik een beetje heel vaag als-ie zo begint. Omdat hij anders nooit zoiets zegt.

over zijn leven en vriendschappelijke gesprekjes niet schuwt, wordt erg gewaardeerd. Deze openheid van de leraar blijkt voor jongeren tevens noodzakelijk om op eigen initiatief persoon-

lijke zaken aan hem te durven toevertrouwen. Een leraar die niet alleen aandacht heeft voor het vak, maar ook voor persoonlijke omstandigheden schept ruimte voor leerlingen om zelf open te zijn naar deze leraar en naar hem toe te stappen. Uit de gesprekken komt naar voren dat hoe

meer ze iemand niet alleen als leraar maar ook als mens zien (bijvoorbeeld als dorpsgenoot, een moeder met kinderen, of als kennis van de ouders), hoe meer ze zich vriendschappelijk en open opstellen. Het vertrouwen dat jongeren hebben in de leraar – en dus de mate waarin ze hem iets willen toevertrouwen – wordt nog versterkt wanneer de leraar hun zelfvertrouwen geeft (door positieve feedback). Of wanneer ze ervaren dat de leraar hun verhaal niet slechts aanhoort, maar ook serieus neemt en direct actie onderneemt wanneer ze daarom vragen.

Redenen voor geslotenheid

De betrouwbaarheid van leraren staat voor sommige jongeren ter discussie wanneer ze merken dat leraren smoesjes verzinnen. Als een leraar nooit serieus is en alleen maar grapjes maakt, of als een leraar hun zelfvertrouwen schaadt. Het is opvallend dat voor een

aantal leerlingen het enkele feit dat iemand leraar is, maakt dat ze niet of minder geneigd zijn om hem iets toe te vertrouwen. Het leraarschap staat voor deze jongeren synoniem voor 'in functie zijn' (opgevat als ongewenst in actie komend), of met 'volwassen zijn' (opgevat als ongewenst adviserend en beoordeelend). In de gesprekken geven jongeren aan dat ze soms vooral behoefte hebben aan een nabije ander, die alleen luistert en geen advies of oordeel geeft. Deze houding schept namelijk een voor hen noodzakelijk gevoel van ruimte waarin ze zelf de consequenties van hun gedrag kunnen ondervinden. De jongeren geven ook aan dat ze eerder geneigd zijn om te vertellen wat er speelt wanneer de ander over de juiste 'voelspriet' beschikt en zelf opmerkt dat er iets aan de hand is. Wanneer ze merken dat

een leraar zich kan inleven in hun situatie geeft hen dat het vertrouwen dat ze begrepen en niet uitgelachen worden wanneer ze zich open opstellen.

Tot slot – van kortsluiting naar aansluiting

Er is veel gezegd: de jongeren hebben zich uitgesproken over verschillende kwesties rondom rechtvaardigheid, eerlijkheid, vertrouwen en openheid in de relatie met leraren. Als het gaat om het voorkomen van kortsluiting tussen henzelf en een leraar, komt het volgens de jongeren op het volgende aan. Het ingrijpen van de leraar wordt eerder geaccepteerd en rechtvaardig gevonden (naderhand) als: de leraar hen aanspreekt vanuit een betrokken motivatie, helder communicerend, met inzicht in de situatie, eerlijk in het toewijzen van schuldigen, zonder angst en vanuit een integere levenswijze ('practice what you preach'). Niet het oneens-zijn zorgt voor kortsluiting maar het niet ervaren van eenheid op verschillende niveaus.

Interesse van de leraar wordt eerder geaccepteerd en gewaardeerd als deze voortkomt uit oprechte belangstelling en niet uit wantrouwen. Jongeren wantrouwen de interesse van de leraar onder andere wanneer de timing onnatuurlijk is, de toon onvriendelijk en/of de leraar uitgaat van slechte bedoelingen. Interesse van de leraar uit betrokkenheid wordt door jongeren gekarakter-

seerd door de mate van openheid van de leraar.

De openheid van de jongere ten opzichte van de leraar wordt bevorderd als de leraar open is en open staat. Een open leraar kenmerkt zich voor jongeren door naast aandacht voor het vak ook aandacht voor persoonlijke zaken te hebben; door de mens achter de leraar kenbaar te maken; door meelevend betrokken te zijn bij het leven van de jongeren.

De openheid van de jongere wordt ook bevorderd als de leraar betrouwbaar is. De leraar geeft jongeren zelfvertrouwen in plaats van dit te schaden; doet geen valse beloften maar onderneemt direct actie; gebruikt geen smoesjes maar voegt de daad bij het woord. De leraar geeft de jongere de ruimte om fouten te maken; houdt geheimen geheim; beschikt over een opmerkelijke geest en inlevingsvermogen. *

ANNEKE MEESTER-VAN LAAR is onderzoeker lectoraat Morele Vorming, Gereformeerde Hogeschool Zwolle

LITERATUUR:

Meester-van Laar, A., Oostehuis-Stoits, J., & Roeland, J. (2010). *Dat ligt eraan. Kwalitatief en exploratief onderzoek naar morele opvattingen van jongeren over de omgang met leraren en leertijdsgenoten*. Zwolle: onderzoeksverslag lectoraat Morele Vorming

INTERVIEWFRAGMENT

- > Vind je dat er gebieden zijn, als een leraar iets aan jou vraagt, dat je denkt van daar heeft hij niks mee te maken, dat is privé?
- > Nou ja, jawel, ik bedoel hij vraagt ook nog wel eens: 'Blow je nog', of 'heb je het nog steeds volgehouden met blowen?' Nou en daar heb ik altijd ja nog op gezegd, dus.
- > Hmm ... En dat vind je ook wel goed dat hij daarnaar vraagt?
- > Ja.
- > Want... waarom vind je dat?
- > Nou ja, dat betekent toch wel dat het uh fout was dat ik zulke dingen heb gedaan, dus... Ja, dat helpt mij wel, ja. Hij probeert wel op je te passen zeg maar, op die manier. En hij helpt ook wel met cijfers. Zegt-ie wel van ja je moet nu effe goed je best doen.